džiojo kunigaikščio Jono Kazimiero šilingas, peilių liekanų. Pasiekus 1,7 m gylį, atidengtas 35–40 m. amžiaus moters *kapas 5* be įkapių. Mirusioji laidota galva į V.

Šurfas 5 kastas į ŠV nuo bažnyčios ŠV sienos. Po 10 cm storio velėnos sluoksniu atkastas iki 30 cm storio armens sluoksnis, po kuriuo pasiektas įžemis – smėlis. Šurfe kapų neaptikta.

Šurfas 6 kastas į PR nuo bažnyčios PR sienos. Šurfe nukasus 10 cm storio velėnos sluoksnį, atkastas apie 1,7 m storio maišytos žemės sluoksnis su gausiais paskirais žmonių kaulais bei pavieniais radiniais: apgalvių skardelėmis, peilių liekanomis (10 pav.). Šiame sluoksnyje rasti dviejų 25–30 m. bei 35–40 m. amžiaus vyrų apardyti *kapai 6–8*. Mirusieji laidoti galvomis į ŠV bei PR. Pasiekus 1,8 m gylį nuo žemės paviršiaus, atkastas vyro *kapas 9* su negausiomis įkapėmis – 8 žalvarinėmis apvaliomis sagomis.

Šurfas 7 kastas bažnyčios viduje, prie PV sienos vidinės dalies. Šurfas iškastas iki 1,8 m gylio. Šurfe aptikta itin daug neatomiškai išsidėsčiusių žmonių kaulų dalių.

Šurfas 8 kastas į PV nuo klebonijos pastato, siekiant nustatyti, ar šioje vietoje yra išlikę palaidojimų. Po 10 cm storio velėnos sluoksniu atkastas iki 40 cm storio armens – pilkos žemės sluoksnis su pavienėmis keramikos šukėmis. Kapų šurfe neaptikta.

Žvalgomųjų tyrimų metu Labanoro bažnyčios ir šventoriaus teritorijoje surasti ir preparuoti 9 kapai, tarp kurių 7 vyrų ir 2 moterų. Tik 2 kapai buvo su įkapėmis. Pagal kapuose rastas įkapes kapai datuojami XV–XVII a.

Tyrimų metu nustatyta, jog dabartinės Švč. Mergelės Marijos bažnyčios teritorijoje (išskyrus jos ŠV pakraštį, kuriame tarybiniu laikotarpiu vykdant žemės lyginimo darbus nustumdant kalvelę bei įrengiant aikštelę dalis senkapio buvo sunaikinta) yra gerai išlikęs XV–XVII a. senkapis su itin gausiomis įkapėmis. Tyrimų metu rasti radiniai atiduoti į LNM Viduramžių skyrių, o žmonių kaulai – į VU MF.

The churchyard of the Labanoras church

In 2010, 33 m^2 were excavated in Labanoras (Švenčionys District) at the site and in the vicinity of the Church of the Virgin Mary, which has been mentioned since 1522 and burnt down in 2009 (Fig. 1) and nine graves, seven of males and two of females, were discovered. Two burials had grave goods: a ring brooch (Fig. 3) in burial 1 (Fig. 2) and a fire striker, a socketed knife, and a bronze loop (Fig. 9) in burial 4 (Fig. 8). Many of the grave goods such as the bronze rings (Fig. 4), leather wallet (Fig. 5), axe hammer (Fig. 6), Alexander denar (Fig. 7), and knives (Fig. 10) are from destroyed graves. On the basis of the grave goods discovered in the burials, the graves date to the 15th–17th centuries.

Tauras Poška

Pažaislio kamaldulių vienuolyno svečių namas

2010 m. atlikti tyrinėjimai Pažaislio kamaldulių vienuolyne (Kaunas, T. Masiulio g. 31). Čia esančiame XVII a. pabaigoje statytame pastate – Svečių name su Šventaisiais vartais – vykdytos rekonstrukcijos metu buvo gilinamos esamos ir įrengtos naujos rūsio patalpos. Vietose, kur įrengtos naujos rūsio patalpos (bendras plotas apie 120 m^2) atlikti

išsamūs archeologiniai tyrinėjimai. Taip pat atlikti tyrinėjimai pastato pamatų hidroizoliavimo tranšėjos kasimo vietoje (460 m^2). Žvalgomieji tyrinėjimai vykdyti Svečių namo aplinkoje (15 m^2), žvalgymai – keičiamos vandens nuotekų trasos tranšėjos vietoje.

Pažaislio Šv. Marijos apsilankymo bažnyčios ir kamaldulių vienuolyno ansamblis pradėtas statyti 1664 m., bažnyčios kertinis akmuo įmūrytas 1667 m. Bažnyčia baigta statyti 1674 m., viso ansamblio statyba užbaigta apie 1726 m. Vienuolynas ir bažnyčia stipriai nukentėjo per 1812 m. Prancūzijos–Rusijos karą. Po 1831 m. sukilimo 1832 m. ji perduota stačiatikiams. Nuo 1839 m. pradėta didelė rekonstrukcija, kurios metu dalis pastatų nugriauta, pastatyta naujų, bažnyčia pertvarkyta į cerkvę. I Pasaulinio karo metu vienuolyno teritorijoje įkurta karo ligoninė. 1973 m. pradėta vienuolyno komplekso restauracija, kuri iki šiol galutinai ir neužbaigta. Archeologiniai tyrinėjimai iki šiol vykdyti bažnyčios, vienuolyno pastatų aplinkoje bei vienuolyno Š kieme. Tyrinėjimų metu surasta XVII a. pabaigos – XVIII a. mūrinių pamatų fragmentų, XVII–XIX a. archeologinių radinių. Svečių namo su Šventaisiais vartais aplinkoje archeologiniai tyrinėjimai iki 2010 m. nebuvo atliekami.

Pastato viduje ištyrinėtos 4 patalpos, nustatyta, kad kultūrinio sluoksnio storis tyrinėtose patalpose siekia iki 90 cm. Patalpose 1, 2, 4 ir dalinai patalpoje 3 kultūrinio sluoksnio horizontai permaišyti XX a. antroje pusėje tiesiant inžinerines komunikacijas. Patalpos 3 V pusėje, 40 cm gylyje aptiktas 20 cm storio sluoksnis greičiausiai susiformavęs pastato statybos laikotarpiu XVII–XVIII a. sandūroje. Patalpoje 1 aptiktas mūro fragmentas datuojamas XIX a. ir greičiausiai sumūrytas 1839 m. pradėtos vienuolyno komplekso rekonstrukcijos metu.

Žvalgomųjų tyrimų Svečių namo aplinkoje metu nustatyta, kad kultūrinio sluoksnio storis siekia iki 1,2 m. Pastato R pusėje (šurfai 1–3) viršutiniai sluoksniai iki 40–50 cm gylio suformuoti XX a. antroje pusėje. Giliau fiksuotas 20–30 cm storio pilkšvo smėlingo molio su smulkiomis plytų nuolaužomis sluoksnis galėjo susiformuoti svečių namų pastato statybos laikotarpiu. Pastato ŠV pusėje (šurfas 5) natūralaus molio sluoksnis aptiktas iškart po viršutiniais velėnos ir juodžemio sluoksniais 40 cm gylyje. PV pusėje (šurfas 4) fiksuotas 1,2 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio horizontai sujaukti XIX a. pabaigoje – XX a. Aptiktas mūrinių pamatų fragmentas datuojamas XIX a. ir greičiausiai sumūrytas 1839 m. pradėtos vienuolyno komplekso rekonstrukcijos metu.

Atliekant tyrinėjimus pastato pamatų hidroizoliavimo tranšėjos vietoje nustatyta, kad R pusėje kultūrinio sluoksnio storis siekia 90 cm. 60 cm gylyje rastas pilkos žemės sluoksnis su smulkiomis kalkių skiedinio nuolaužomis, datuojamas Svečių namo statybos laikotarpiu – XVII a. pabaiga – XVIII a. P pusėje kultūrinio sluoksnio horizontas nesusiformavęs, įžemis surastas iš karto po velėna. Š pusėje kultūrinio sluoksnio horizontai sumaišyti iki 1,7 m gylio XX a. antroje pusėje tiesiant inžinerines komunikacijas. V pusėje sluoksnio storis 0,9–1,4 m, susiformavęs XX a. antroje pusėje įrenginėjant lietaus kanalizaciją, vėdinimo kameras ir kanalus.

Pastato V pusėje surasta pilnai išlikusi mūrinė konstrukcija ir mūrinės konstrukcijos fragmentas yra buvusios vienuolyno svečių namo nuotekų sistemos dalis, nuotekų surinkimo kameros. Manome, kad tokių kamerų

buvo 4. Pastato ŠV pusėje, pastato pamatuose fiksuotas buvusio kanalo fragmentas, pats mūras suardytas XX a. antroje pusėje tiesiant nuotekų komunikacijas ir ventiliacinius kanalus. Centrinėje dalyje, į P nuo centrinio įėjimo į pastatą, buvusi nuotekų kaupykla suardyta taip pat XX a. antroje pusėje, įrengiant betoninius laiptus įėjimui į pastato rūsį. Šią prielaidą patvirtina ir 1987 m. archeologinių tyrinėjimų medžiaga. Prie vienuolių gyvenamųjų namelių pamatų surastos tokio pat pobūdžio mūrinės konstrukcijos (nameliai 4, 6), archeologo įvardytos kaip tualetų liekanos.

Žvalgymų metu keičiamų inžinerinių komunikacijų vietose vertingas kultūrinio sluoksnio horizontas neaptiktas. Nustatyta, kad kultūrinio sluoksnio horizontai iki 3,8 m gylio suardyti XX a. antroje pusėje vykdytų žemės darbų metu.

The guest house at the Pažaislis Camaldolese Monastery

The cultural layer inside the guest house at the Camaldolese Monastery in Pažaislis (city of Kaunas) and in its vicinity is 1.2–1.7 m thick. No valuable cultural layer was discovered. Fragments of 19th-century masonry walls were found inside and outside the building. It was determined that the masonry structure and masonry structure fragment discovered outside the building are parts of the former sewer system and sewer collector for the guest house.

Audronė Šapaitė

Tilžės gatvės – Žvejų skersgatvio kampas Šiauliuose

2010 m. gegužės mėnesį buvo atlikti žvalgomieji tyrimai projektuojamo Šiaulių vyskupijos pastoracinio centro vietoje Tilžės gatvės – Žvejų sersgatvio kampe, Šiauliuose (bendras plotas 1672 m^2). Būsimų statybų plotas įeina į Šiaulių senojo miesto vietos (UK 27097) teritoriją, yra greta Šv. apaštalų Petro ir Povilo katedros komplekso (UK 850). Suprojektuotas pastatas yra į Š–ŠV nuo katedros šventoriaus. Senasis žemės paviršius išlikęs 5–7 m atstumu nuo katedros šventoriaus tvoros, toliau jis nukastas terasomis Tilžės gatvės ir Žvejų skersgatvio link.

Šiaulių miesto senuosiuose planuose ir ikonografinėje medžiagoje yra užfiksuota, kad XIX–XX a. pirmoje pusėje prie ŠV katedros šventoriaus sienos ėjo Valavičiaus gatvė, stovėjo namai. Po II Pasaulinio karo griuvėsiai šioje vietoje buvo išvalyti, pastatai nebeatstatyti.

Katedros šventoriuje ir jo aplinkoje yra buvusios krikščioniškos kapinės prie pirmosios medinės bažnyčios, stovėjusios dabartinio šventoriaus teritorijoje. Jų buvimą patvirtina ankstesnių archeologinių tyrimų duomenys *(žr. ATL 1996 ir 1997 metais, V., 1998, p. 415; ATL 1998 ir 1999 metais, V., 2000, p. 468)*.

Remiantis turima informacija, buvo padarytos prielaidos, kad žemiau esančiame plote arčiau Tilžės gatvės ir Žvejų skersgatvio galima tikėtis XIX–XX a. pradžios sluoksnio arba jis bus nukastas valant griuvėsius. Katedros šventoriaus teritorijoje ir viršutinėje terasoje į Š ir ŠV nuo šventoriaus tvoros turėtų būti palaidojimų, o šventoriuje gali būti pir-